

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Present

Jan Meerdinkveldboom

Twee persoonlijke herinneringen.

Toen ik zo'n tien jaar geleden afscheid nam van een grote jeugdpsychiatrische instelling waar ik divisie manager was geweest, bedankte een van de afdelingsmanagers me dat ik altijd beschikbaar was geweest voor consultatie. 'Maar je hebt me nooit iets gevraagd', antwoordde ik. 'Nee, dat was niet nodig', was het antwoord, 'omdat je er altijd was.'

Vorig jaar overleed een goede vriend van me. Een dag voor het afscheid kwam zijn zoon, die de bijeenkomst zou gaan leiden, naar me toe met de vraag of ik stand-by zou willen zijn voor het geval hij te zeer te kampen zou hebben met zijn emoties. Tijdens het gebeuren bleef hij goed over-eind.

Twee gebeurtenissen met een vergelijkbaar proces, namelijk dat van het aanwezig zijn dat zo geruststellend is dat je in feite niets hoeft te doen. Omer (2000) heeft de term *parental presence* gemunt, waarmee hij wil aangeven dat beschikbaar zijn van ouders of ouderfiguren zoveel veiligheid biedt aan kinderen en mensen in een vergelijkbare positie, dat deze tot goed functioneren kunnen komen. Een mooie paradox: aanwezig zijn lijkt je tegelijk overbodig te maken, maar je bent dat juist helemaal niet. Naast alle andere mooie en goede nieuwe ontwikkelingen, spreekt het in praktijk toepassen van dit principe mij het meest aan. En laten we dit principe in voorkomende gevallen benutten om gezinnen beter te laten functioneren. Mensen die in de geestelijke gezondheidszorg en daarbuiten werken, weten maar al te goed dat ieder mens, hoe autonoom en onafhankelijk ook, de kans loopt eens in een situatie te geraken waarin hij anderen nodig heeft. Dan moet diegene erop kunnen rekenen dat anderen hem of haar de noodzakelijke zorg bieden. Mensen die zich om die ander bekommeren en zich over diegene ontfemen. Mensen die er werkelijk zijn.

Dit tijdschrift is al dertig jaar aanwezig. Het heeft gedurende die tijd een weerslag gegeven van de ontwikkelingen in het vak met verdiepende achtergrondartikelen, illustratieve Praktijken, Reflecties over zeer ver-

.....
Jan Meerdinkveldboom

schillende thema's, interessante Professie & Persoon-interviews en altijd congresverslagen en boekbesprekingen. Soms waren er meningsverschillen en felle discussies. Zo iets kan alleen als de redactie ook continu present is om haar werk te doen. Anders gezegd, continuïteit van aanwezigheid is een primaire voorwaarde om een tijdschrift in de lucht te houden. En daarbinnen: bekommeren en ontfermen, zonder overigens de rol van ouderfiguur in te nemen.

Deze houding zullen we blijven presenteren, en daarbij hebben we het geluk dat de redactie al weer vele jaren een combinatie is van Vlaamse en Nederlandse redacteuren. Want het tijdschrift komt al vele jaren niet alleen in Nederland uit maar ook in Vlaanderen. Die inbreng uit Vlaanderen was zeker niet bij de start van dit tijdschrift in 1989 zo vanzelfsprekend. Nakijken van de nummers sinds het prille begin gaf te zien dat in de eerste vijftien jaar het aantal artikelen dat vanuit Vlaanderen is aangeboden beperkt was tot een per jaar, een enkele keer vier. Pas in 1999 trad Peter Rober toe tot de redactie als de eerste Vlaamse redacteur. Vanaf 2007 waren er twee Vlaamse redactieleden, en sindsdien steeg ook het aantal artikelen van onze zuiderburen. Vanaf 2011 zijn er telkenmale drie tot vijf redactieleden afkomstig uit België. En sinds die tijd worden met grote regelmaat artikelen van hoge kwaliteit door Vlaamse auteurs aangeboden. U begrijpt dat wij met deze twee ontwikkelingen zeer in onze sas zijn. Vlaanderen is zeer present in *Systeemtherapie*! En we hopen dat dit zal blijven.

Tegenover die presentie die het verschil kan maken, staat het emotioneel en filosofisch besef van existentiële eenzaamheid. Dit nummer start met het artikel van **Jill Michiels & Dirk De Wachter**, die betogen dat hoe vernietigend eenzaamheid ook kan zijn, er ook steeds een andere kant aan te ontdekken is. In 'Eenzaamheid en verbondenheid in de therapieruimte' onderzoeken zij de beleving van eenzaamheid en wat wij als therapeuten daaraan en daarmee kunnen doen. Ook de mogelijke eenzaamheidsgevoelens van de therapeut worden besproken.

Jasmina Sermijn volgt met haar artikel 'Paren uitnodigen om hun relationele vleugels uit te slaan - Narratieve inspiraties in partnerrelatietherapie'. Daarin beschrijft ze aan de hand van enkele casussen hoe de narratieve wijze van behandelen versterkte relatievormen en interacties kan versoepelen opdat de partners weer met meer lucht nieuwe omgangsvormen kunnen vinden en andere beelden van elkaar krijgen. En dan kunnen ze ook weer met elkaar verder leven.

In Professie & Persoon wordt Jan Baars geïnterviewd door **Erica Siegers**

Present

& **Sanne van Megchelen-Oomens**. Baars is een man die de moeilijke probleemgebieden nooit heeft geschuwd gezien zijn werk bij crisisafdelingen en, onder veel meer, de forensische psychiatrie. Hij spreekt nog steeds enthousiast over onze grondleggers zoals Minuchin en Whitaker. In alles wat hij vertelt, klinkt zijn gedrevenheid door om contact te maken waar dat niet vanzelfsprekend is.

Het is van belang om onze professionele overtuiging te onderbouwen met wetenschappelijk onderzoek. In de rubriek Onderzoek Gesignaleerd beschrijven **Sara Rowaert, Stijn Vandevelde, Kurt Audenaert & Gilbert Lemmens** hun onderzoek naar de effecten van familiegroepen van familieleden van geïnterneerden. Familieondersteunende groepen zijn ontwikkeld vanuit het gegeven dat familieleden veel stress kunnen ervaren door de gevangenschap van het familielid en zij formeel en informeel weinig steun daarbij krijgen en ervaren. Met lotgenoten praten en steun krijgen van begeleiders en anderen, helpt hen om zich comfortabeler te voelen met minder zelfverwijten, zo blijkt uit het onderzoek. Hoewel deze doelgroep niet vaak in beeld komt, blijkt het de moeite waard hen te ondersteunen.

Wilbert Kok was in maart van dit jaar aanwezig bij de studiedag van het Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie onder de titel 'De caleidoscoop van de groepssupervisie', een dag voor NVRG-supervisors. Het was een dag met veel oefenen en heldere uitleg door ervaren groepssupervisors. Het gedetailleerde verslag toont hoe leerzaam deze dag is geweest. Niet alleen leren van de deskundigen maar ook leren om als supervisor anderen het vak te leren.

Het verslag van de bijeenkomst afgelopen juni in Barcelona van het netwerk van Spaanstalige instituten en scholen op het gebied van systeemtherapie, getiteld 'De oorsprong van de gezinstherapie - Geldigheid van de pioniers' en georganiseerd door Relates, geeft een inkijk in de manier waarop het ons vertrouwde gedachtengoed van de systeemtherapie wordt ingezet in een taalgebied met een toch andere maatschappelijke context. Voor **Chiel Laport**, met zijn al lang bestaande interesse voor de Spaanse cultuur en politiek, was dit een mooie bijeenkomst om bij te wonen. Behalve aandacht voor de pioniers van ons vak en voor de rol van sociale media, kwam de vraag naar voren of systeemtherapeuten ook activistisch moesten zijn, bijvoorbeeld naar aanleiding van geweld tegen vrouwen. Laport staat uitvoerig stil bij dit aspect.

Het congres 'Trauma en veerkracht met Froma Walsh', georganiseerd door de RINO Groep, was, gezien haar leeftijd, wellicht de laatste gelegenheid om Walsh in Nederland mee te maken. **Beatrijs Lens- van den Berg**

Jan Meerdinkveldboom

was erbij. Behalve Walsh kwamen ook Nederlandse kopstukken als Jan Baars over trauma in gezinnen en Guus van Voorst over levend verlies op het podium met indrukwekkende lezingen, en Christien de Jong en Leo Gualthérie van Weezel met hun benadering van mensen met ernstige ziekten zoals kanker. En zo werd dit een mooie dag.

'Crossing borders, linking lives', het 'Fifth European+ conference of narrative therapy and community work' georganiseerd door NDC2, is bezocht en verslagen door **John Robbemond** samen met **Wilco Kroon**. Bijzonder was dat hier tweehonderdvijfenzeventig mensen uit negenen-twintig landen en zes continenten op af waren gekomen. Het was een tweedaags congres dat bijna te veel inspiratie bood om alles te kunnen beschrijven. Zo waren er vijftig workshops naast de plenaire lezingen! Het zou de moeite waard zijn om alle voordrachten van dit omvangrijke congres te bundelen, was een wens die bij de verslaggevers opkwam.

Naast congresverslagen bevat dit nummer ook een drietal boekrecensies. **Muriel Princen** las *De JIM-aanpak, het alternatief voor uithuisplaatsing van jongeren*, van Levi van Dam en Sylvia Verhulst, en beschrijft op welke wijze deze JIM-aanpak (Jouw Individuele Mentor) knelpunten in de jeugdhulpverlening probeert op te lossen. Met name een residentiële behandeling, zoals vaak geïndiceerd bij complexe problematiek, wordt niet altijd door de jongere en diens ouders als ideaal gezien. Bij de beschreven aanpak wordt meer dan gemiddeld gebruikgemaakt van het eigen netwerk, en vaak met voldoende succes. Een mooie vorm van systemisch werken.

Van een geheel ander karakter is het boek van Anton Hafkenscheid getiteld *Beter worden in je vak – Systematische zelfreflectie voor professionals in de ggz*, dat besproken wordt door **Merian van den Berg**. Hafkenscheid benadrukt in dit boek hoe belangrijk het is dat hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg zodanig worden opgeleid dat zij zichzelf zo effectief mogelijk kunnen inzetten als therapeutisch instrument, ongeacht welk referentiekader zij hebben en welke therapeutische school zij aanhangen. Van den Berg geeft aan dat de door de auteur ontwikkelde of toegepaste instrumenten die hierbij gebruikt kunnen worden, zowel in de praktijk van de geestelijke gezondheidszorg als daarbuiten, goed bruikbaar zijn.

Tot slot bespreekt **Mieke Hoste** *Gehechtheid in de behandelkamer – Therapeutische interventies in beeld*, verschenen onder redactie van Anny Havermans. In dit boek, schrijft Hoste, willen deskundigen vanuit de brede waaier van de gehechtheidstheorie laten zien hoe een veilige gehechtheid hersteld kan worden als deze verstoord is geraakt. Interessant in het kader van allerhande nieuwere systeemtherapeutische ont-

Present

wikkelingen zoals EFT en ABFT. Dit boek beschrijft niet alleen herstelwerkzaamheden, maar ook methoden om hechtingsproblemen in een vroeg stadium te voorkomen. Hoewel de indeling van het boek niet zoveel enthousiasme oproept bij de recensent, benoemt zij de vele mogelijkheden die toepasbaar zijn in de behandelkamer. Een praktisch boek dus.

De redactie wenst u veel leesplezier toe. We beseffen terdege dat we bestaan bij de gratie van uw aanwezigheid als lezer. En als ú iets te melden heeft over wat u weet, kunt, hebt meegemaakt, uitgevonden of ontdekt, probeer het op te schrijven en laat het ons weten. Dan kunt ook u in dit tijdschrift present zijn.

Literatuur

Omer, H. (2000). *Parental presence – Reclaiming a leadership role in bringing up our children*. Phoenix, AZ: Zeig, Tucker.